

Predmet C-230/24**Sažetak zahtjeva za prethodnu odluku sastavljen na temelju članka 98.
stavka 1. Poslovnika Suda****Datum podnošenja:**

26. ožujka 2024.

Sud koji je uputio zahtjev: Juzgado de Primera Instancia n.º 8 de A Coruña (Prvostupanjski sud
br. 8 u A Coruñi, Španjolska)**Datum odluke kojom se upućuje zahtjev:**

12. ožujka 2024.

Tužiteljica:

MF

Tuženik:

Banco Santander, S. A.

Predmet glavnog postupka

Tužba kojom potrošačica zahtijeva povrat iznosa neosnovano plaćenih banci zbog nepoštene odredbe.

Predmet i pravna osnova zahtjeva za prethodnu odluku

Zahtjev za prethodnu odluku – Zaštita potrošača – Direktiva 93/13/EEZ – Članci 6. i 7. – Potrošački ugovori – Nepoštene odredbe – Odredba kojom se potrošaču nalaže plaćanje svih troškova zasnivanja hipoteke – Učinci proglašenja navedenih odredbi ništavima – Načelo ekvivalentnosti – Mogućnost priznavanja nezastarivosti tužbe za utvrđenje ništavosti i istodobnog utvrđivanja roka za podnošenje tužbe kojom se zahtijeva povrat neosnovano plaćenih iznosa na temelju te odredbe

Prethodno pitanje

Protivi li se Direktivi Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja i načelu ekvivalentnosti mogućnost da se razdvoje ništavost zbog nepoštenosti i restitucijski učinci, a istodobno zadrže nezastarivost ništavosti i zastarivost tužbe za povrat, kad u španjolskom pravnom poretku ne postoji nijedno pravno pravilo ni sudska praksa kojima se takvo razdvajanje primjenjuje na druge pravne odnose?

Navedene odredbe prava Unije

Direktiva Vijeća 93/13/EEZ od 5. travnja 1993. o nepoštenim odredbama u potrošačkim ugovorima (SL 1993., L 95, str. 29.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 15., svezak 12., str. 24. i ispravak SL 2024., L 90009)

Članak 3. stavak 1.: „Ugovorna odredba o kojoj se nisu vodili pojedinačni pregovori smatra se nepoštenom ako u suprotnosti s uvjetom o dobroj vjeri, na štetu potrošača prouzroči znatniju neravnotežu u pravima i obvezama stranaka, proizašlih iz ugovora”.

Članak 4. stavak 1.: „Ne dovodeći u pitanje članak 7., nepoštenost ugovorne odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi u vrijeme kada je ugovor sklopljen, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi”.

Članak 6. stavak 1.: „**Države članice** utvrđuju da nepoštene odredbe upotrijebljene u ugovoru koji je prodavatelj robe ili pružatelj usluge sklopio s **potrošačem** nisu obvezujuće za potrošača, kako je predviđeno nacionalnim pravom [...]”.

Članak 7. stavak 1.: „U interesu potrošača i tržišnih konkurenata **države članice** osiguravaju da postoje primjerena i djelotvorna sredstva za sprečavanje stalnog korištenja nepoštenih odredaba u ugovorima koji prodavatelji robe i pružatelji usluga sklapaju s potrošačima”.

Presude Suda navedene u obrazloženju zahtjeva za prethodnu odluku.

Navedene odredbe nacionalnog prava

(A) *Nepostojanje učinka nepoštene odredbe*

Člankom 82. Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios y otras leyes complementarias (Kraljevska zakonodavna uredba 1/2007 od 16. studenoga kojom se odobrava pročišćeni tekst Općeg zakona o zaštiti

potrošača i korisnika i drugih dopunskih zakona) (u daljnjem tekstu: **TRLGDCU**) određuje se:

„1. Smatraju se nepoštenim ugovornim odredbama sve odredbe o kojima se nije pojedinačno pregovaralo i sve prakse na koje se nije izričito pristalo, koje, suprotno zahtjevima dobre vjere, a na štetu potrošača i korisnika, uzrokuju značajnu neravnotežu u ugovornim pravima i obvezama stranaka.

[...]

3. Nepoštenost odredbe procjenjuje se tako da se u obzir uzimaju priroda robe ili usluga na koje se ugovor odnosi, sve popratne okolnosti sklapanja ugovora u vrijeme kada je on sklopljen i sve ostale odredbe tog ugovora ili nekog drugog ugovora o kojem on ovisi.

4. Neovisno o prethodnim stavcima, nepoštene su odredbe, u svakom slučaju, one koje, u skladu s odredbama članaka 85. do 90., uključujući te članke:

- (a) podređuju ugovor volji poduzetnika,
- (b) ograničavaju prava potrošača i korisnika,
- (c) dovode do neuzajamnosti u okviru ugovora,
- (d) potrošaču ili korisniku nalažu neproporcionalna osiguranja ili mu neopravdano nalažu teret dokazivanja,
- (e) nisu proporcionalne s obzirom na sklapanje i izvršenje ugovora, ili
- (f) protivne su pravilima o nadležnosti i primjenjivom pravu.”

Člankom **83. TRLGDCU-a** određuje se:

„Nepoštene ugovorne odredbe su ništave i smatra se da nisu bile ugovorene [...]”.

U skladu s **člankom 6. stavkom 3.** španjolskog **Código Civil** (Građanski zakonik):

„Ništavi su akti protivni obvezujućim pravnim pravilima ili zabranama, osim ako se njima drukčije ne sankcionira njihova povreda”.

U skladu s **člankom 1303.** španjolskog **Građanskog zakonika**:

„Kada se obveza proglasi ništavom, ugovorne strane moraju jedna drugoj vratiti stvari koje su bile predmet ugovora, plodove tih stvari i cijenu uvećanu za kamate [...]”.

Tom se odredbom i s njome povezanim odredbama uređuje pobojnost ili ništavost koja se odnosi, iako se također primjenjuje u sudskoj praksi, za potrebe povrata

plaćenih iznosa, na apsolutnu, radikalnu ili potpunu ništavost, nekog ugovora ili neke od njegovih odredbi.

(B) Zastara za podnošenje tužbi

U skladu s **člankom 1964. stavkom 2.** španjolskog **Gradanskog zakonika**, u verziji koja je bila na snazi u vrijeme sklapanja ugovora:

„Za ovrhu na temelju hipoteke nastupa zastara nakon 20 godina, a za podnošenje privatnih tužbi za koje nije utvrđen poseban rok zastare nastupa nakon 15 godina”.

Člankom 1964. stavkom 2. tog zakonika, u njegovoj verziji iz Leya 42/2015, de 5 de octubre (Zakon 42/2015 od 5. listopada) utvrđuje se:

„Sve privatne tužbe za čije podnošenje ne postoji poseban rok zastarijevaju pet godina otkad se može zahtijevati ispunjenje obveze [...]”.

Petom prijelaznom odredbom Zakona 42/2015 određuje se:

„Pravila o zastari koja se primjenjuju na već postojeće odnose.

Rok zastare za podnošenje privatnih tužbi za koje nije utvrđen poseban rok zastare i koje su podnesene prije datuma stupanja na snagu ovog zakona uređuje se člankom 1939. Gradanskog zakonika”.

Člankom 1939. Gradanskog zakonika utvrđuje se:

„Zastara koja je nastupila prije objave ovog zakonika uređuje se prethodnim zakonima, ali ako, otkad je stupio na snagu, protekne vrijeme koje se u njemu zahtijeva kako bi nastupila zastara, ona će proizvoditi svoje učinke, čak i ako se tim prethodnim zakonima utvrđuje dulji rok zastare”.

Presude Tribunala Supremo (Vrhovni sud, Španjolska) i odredbe navedene u njima koje se spominju u obrazloženju zahtjeva za prethodnu odluku.

Sažet prikaz činjenica i glavnog postupka

- 1 Tužiteljica je u svojstvu potrošača 19. siječnja 2009. s društvom Banco Santander, S. A. sklopila ugovor o kreditu čija peta odredba glasi kako slijedi:

„Troškovi i obveze korisnika kredita.

5.1. Sljedeći se troškovi stavljaju na teret korisnika kredita:

5.1.1. Troškovi pripreme transakcije: Troškove o kojima je riječ u ovoj točki snosi podnositelj zahtjeva čak i ako se kredit naposljetku ne dodijeli.

* Troškovi procjene nekretnine.

* Troškovi provjere statusa nekretnine u zemljišnim knjigama.

5.1.2. Troškovi i porezi nastali na temelju ovog ugovora, radi njegova upisa u zemljišne knjige i izdavanja prvog primjerka javnobilježničke isprave za potrebe banke, kao i troškovi nastali zbog njegove izmjene ili povlačenja iz njega te troškovi i porezi koji proizlaze iz upisa u zemljišne knjige, ovisno o slučaju, objekata i instalacija, u skladu s DRUGOM odredbom [...]”.

- 2 Potrošačica je 27. veljače 2023. podnijela sudu koji je uputio zahtjev tužbu u kojoj je zatražila da se peta odredba proglašena apsolutno ništavom i da joj se posljedično vrati polovina troškova koje je platila na ime naknade javnog bilježnika i svi iznosi plaćeni na ime zemljišnoknjižnih pristojbi, uvećani za odgovarajuću zakonsku kamatu obračunanu na te iznose.

Ključni argumenti stranaka glavnog postupka

- 3 Banka tvrdi da je, na temelju članka 1964. stavka 2. Građanskog zakonika i prijelaznih odredbi utvrđenih Zakonom 42/2015, za tužbu za povrat iznosa koje potražuje tužiteljica nastupila zastara.

Sažet prikaz obrazloženja zahtjeva za prethodnu odluku

- 4 Sud koji je uputio zahtjev dvoji u pogledu toga dopušta li se pravom Unije da, s jedne strane, tužba za utvrđenje ništavosti nepoštene odredbe ne podliježe rokovima zastare, a, s druge strane, tužba za povrat neosnovano plaćenih iznosa na temelju te odredbe podliježe rokovima zastare. Konkretno, sud koji je uputio zahtjev tvrdi da je to razdvajanje pravnih pravila ili odstupanje među njima protivno načelu ekvivalentnosti.

Polazište: komentar presude Suda od 16. srpnja 2020., Caixabank (C-224/19)

- 5 Sud koji je uputio zahtjev usredotočuje se na analizu trinaestog prethodnog pitanja koje se odnosi na ograničenje učinaka ništavosti nepoštene odredbe određivanjem roka zastare i u kojem se pita treba li članak 6. stavak 1. i članak 7. stavak 1. Direktive 93/13 tumačiti na način da im se ne protivi nacionalna sudska praksa koja predviđa da podnošenje tužbe radi isticanja restitutivnih učinaka utvrđenja ništavosti nepoštene ugovorne odredbe podliježe roku zastare, iako na temelju nacionalnog zakonodavstva tužba za utvrđenje apsolutne ništavosti ugovorne odredbe ne podliježe zastari.
- 6 U točki 81. te presude navodi se da se zaštita koju Direktiva osigurava potrošačima protiv nacionalnog propisa koji nacionalnom sudu po isteku prekluzivnog roka zabranjuje utvrđivanje nepoštenosti odredbe unesene u ugovor sklopljen između prodavatelja robe ili pružatelja usluga i potrošača (presuda od 21. studenoga 2002., Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, t. 38.). Prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, Sud ističe da se Direktivi 93/13 protivi to da

proglašavanje neke odredbe nepoštenom podliježe rokovima zastare. Sud koji je uputio zahtjev smatra da se taj kriterij također poštuje u španjolskim propisima i sudskoj praksi, u skladu s kojima **apsolutna**, radikalna ili potpuna **ništavost**, s obzirom na to da se protivi obvezujućim pravnim pravilima, u pravilu **ne podliježe nikakvom roku**. S obzirom na prethodno navedeno, dvoji se može li se, budući da utvrđivanje ništavosti zbog nepoštenosti ne podliježe zastari, isto tvrditi za restitucijske učinke tog utvrđivanja, ili, konkretnije, jesu li nacionalni propisi ili nacionalna sudska praksa na temelju koje ti učinci podliježu rokovima u skladu s Direktivom.

- 7 Međutim, u točki 82. te presude taj se kriterij pojašnjava tako što se tvrdi da je Sud već priznao da **zaštita potrošača nema apsolutan karakter** (presuda od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 68.) i da je **određivanje razumnih prekluzivnih rokova** za pokretanje postupaka u interesu pravne sigurnosti **u skladu s pravom Unije** (presude od 6. listopada 2009., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, t. 41. i od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo i dr., C-154/15, C-307/15 i C-308/15, EU:C:2016:980, t. 69.). U okviru komentara na tu točku sud koji je uputio zahtjev ističe da Sud upućuje na moguće razdvajanje radikalne ništavosti odredbe i njezinih učinaka.
- 8 U točki 83. te presude pojašnjava se da su načini provedbe zaštite potrošača predviđene člankom 6. stavkom 1. i člankom 7. stavkom 1. Direktive 93/13 stvar unutarnjeg pravnog poretka država članica na temelju načela njihove **procesne autonomije**. Međutim, ta pravila ne mogu biti manje povoljna od onih kojima se uređuju slične unutarnje situacije (**načelo ekvivalentnosti**), niti smiju biti oblikovana tako da je u praksi nemoguće ili pretjerano teško izvršavati prava dodijeljena pravnim poretkom Unije (**načelo djelotvornosti**) (u tom pogledu osobito vidjeti presudu od 26. listopada 2006., Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, t. 24. i navedenu sudska praksu). U komentaru na tu točku sud koji je uputio zahtjev ističe da se rok zastare ili prekluzivni rok, iako s gledišta nacionalnoga prava nije postupovno pravno pravilo u pravom smislu riječi, nego materijalno, može smatrati dijelom postupovne autonomije jer je jedan od načina na koji država članica provodi ili uključuje pravno pravilo prava Unije.
- 9 Sud u točki 84. te presude navodi da iz prethodno navedenog slijedi da se pravu Unije ne protivi nacionalni propis koji, propisujući **nezastarivost tužbe za utvrđenje ništavosti** nepoštenih odredbi iz ugovora sklopljenog između prodavatelja robe ili pružatelja usluge i potrošača, **podvrgava roku zastare tužbu radi isticanja restitucijskih učinaka** tog utvrđenja, pod uvjetom poštovanja načela ekvivalentnosti i djelotvornosti. Sud koji je uputio zahtjev u komentaru na tu točku ističe da je moguće prihvaćanje tužbe za utvrđenje ništavosti jer nema vremensko ograničenje i da su učinci takve ništavosti ograničeni prekluzivnim rokom, te ustoj smatra da se time ne štiti potrošače.
- 10 Sud koji je uputio zahtjev navodi i komentira točke 85. do 92. te presude, koje se odnose na **načelo djelotvornosti**, a u kojima se pojašnjava da, kako bi se

provjerilo poštuje li se to načelo, treba uzeti u obzir načela nacionalnog prava, poput pravne sigurnosti, zbog čega se može zahtijevati da se na podnošenje tužbe za povrat primijeni rok zastare. Međutim, prethodno se pitanje ne odnosi na to načelo nego na načelo ekvivalentnosti.

- 11 U točki 86. navedene presude pojašnjava se da se glavni postupak odnosio na eventualnu primjenu na tužbu radi isticanja restitucijskog učinka utvrđenja ništavosti nepoštene odredbe hipotekarnog ugovora **zastarnog roka od pet godina** predviđenog člankom 1964. stavkom 2. Građanskog zakonika. U skladu s točkom 87. te presude, budući da se u sudskoj praksi Suda smatralo da su rokovi zastare od tri godine (presuda od 15. travnja 2010., Barth, C-542/08, EU:C:2010:193, t. 28.) ili dvije godine (presuda od 15. prosinca 2011., Banca Antoniana Popolare Veneta, C-427/10, EU:C:2011:844, t. 25.) u skladu s **načelom djelotvornosti**, treba smatrati da **rok zastare od pet godina** za tužbu radi isticanja restitucijskog učinka utvrđenja ništavosti nepoštene odredbe **nije takav da**, u načelu i ne dovodeći u pitanje ocjenu koju sud koji je uputio zahtjev treba provesti s obzirom na elemente iz točke 85. te presude, **čini praktički nemogućim ili pretjerano teškim ostvarivanje prava** iz Direktive 93/13. Sud koji je uputio zahtjev tumači tu točku na način da se može utvrditi rok zastare od pet godina za podnošenje tužbe za povrat iako za podnošenje tužbe za utvrđenje ništavosti nepoštene odredbe ne može nastupiti zastara.
- 12 Sud koji je uputio zahtjev zatim analizira obje presude navedene u toj točki 87. U **presudi od 15. travnja 2010., Barth, C-542/08**, bila je riječ o tužbi kojom se nastojao ishoditi poseban **Dodatak na radni staž** jer je radnik migrant pružao usluge tijekom određenog vremena te se u toj presudi tvrdilo da se za podnošenje te tužbe može primijeniti rok zastare (smatralo se da je tri godine dovoljno za njezino podnošenje). Taj je slučaj drukčiji od onog koji se analizira u presudi od 16. srpnja 2020., Caixabank (C-224/19), u kojoj se zagovara da se na učinke apsolutne ništavosti odredbe potrošačkog ugovora može primijeniti rok zastare, ali nikad na samu ništavost. Stoga, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, u predmetu Barth, C-542/08, **nije bilo razdvajanja priznavanja nekog prava i učinaka tog priznavanja** (konkretno, isplate iznosa na koji se ima pravo) jer se jednostavno smatralo da je rok zastare od tri godine za ostvarivanje prava na priznavanje u Austriji dodatka za radni staž razuman rok koji se ne protivi načelu djelotvornosti u vezi s člankom 7. stavkom 1. Uredbe Vijeća br. 1612/1968 od 15. listopada 1968. o slobodnom kretanju radnika unutar Zajednice.
- 13 S druge strane, u **presudi od 15. prosinca 2011., Banca Antoniana Popolare Véneta, C-427/10**, bila je riječ o sporu između talijanske porezne uprave i financijske institucije u kojem je ta institucija tražila povrat neosnovano plaćenog poreza. Sud je tada presudio da se **načelom djelotvornosti dopušta postojanje različitih rokova u kojima porezni obveznik i porezna uprava mogu podnijeti tužbe**. Sud koji je uputio zahtjev ističe da se ni taj slučaj ne može izjednačiti sa slučajem iz presude od 16. srpnja 2020., Caixabank (C-224/19), s obzirom na to da je u njemu bila riječ o različitom pravnom odnosu (između porezne uprave i poreznog obveznika) različite prirode (javne).

- 14 Stoga sud koji je uputio zahtjev smatra da se primjerima navedenim u točki 87. komentirane presude ne potkrepljuje dovoljno teza koju zagovara Sud.
- 15 Nadalje, sud koji je uputio zahtjev komentira točke 88. do 92. iste presude od 16. srpnja 2020., Caixabank (C-224/19), koje se odnose na računanje roka i određivanje dana od kojeg počinje teći (*dies a quo*), i sve to s obzirom na načelo djelotvornosti. Sam sud koji je uputio zahtjev tvrdi da „cilj njegova pristupa nije [...] ulaziti [...] u različite značajke dana od kojeg počinje teći (*dies a quo*) rok zastare za podnošenje tužbe za povrat”. Međutim, potrebno je istaknuti da sud koji je uputio zahtjev i. tvrdi da se izrazom „otkad se može zahtijevati ispunjenje obveze” iz članka 1964. stavka 2. Građanskog zakonika isključuje mogućnost da se *dies a quo* podudara s datumom sklapanja ugovora i ii. tvrdi na temelju točke 90. komentirane presude da relevantnim treba smatrati trenutak u kojem potrošač shvati da je odredba nepoštena, primjerice, nakon donošenja španjolske presude u kojoj se utvrdi da je takva odredba nepoštena.
- 16 Sud koji je uputio zahtjev za potrebe sažimanja komentirane presude ističe da **Sud**, sa stajališta mogućnosti zastare, **dopušta razdvajanje i. tužbe za utvrđenje ništavosti nepoštenih odredbi** (za čije podnošenje ne nastupa zastara) i ii. **tužbe za povrat** iznosa plaćenih na temelju tih odredbi (za čije podnošenje može nastupiti zastara, pod uvjetom da se to ne protivi načelima djelotvornosti i ekvivalentnosti).

Nacionalna sudska praksa koja se odnosi na razdvajanje ništavosti i restitucijskog učinka te njihov odnos s načelom ekvivalentnosti

- 17 Čest je slučaj da se banke, kad se podnese tužba za utvrđenje ništavosti zbog nepoštenosti s pripadajućim restitucijskim učincima, pozovu na prekluziju na temelju članka 1301. Građanskog zakonika ili na zastaru u skladu s člankom 1964. Građanskog zakonika.
- 18 Treba uzeti u obzir da u ovom slučaju nije riječ o relativnoj ništavosti zbog nepravilnosti u pogledu suglasnosti, nego o potpunoj ništavosti zbog nepoštenosti odredbe. Ta **potpuna ništavost ne podliježe roku** pobjornosti iz članka 1301. Građanskog zakonika, kako je to španjolski Tribunal Supremo (Vrhovni sud) utvrdio u presudi od 16. listopada 2017. kad je utvrdio i. da je nepoštena odredba potpuno ništava, pa potrošač ne može i dalje biti obvezan nepoštenom odredbom (članak 6. stavak 1. Direktive 93/13) te ii. da se potrošaču ne može dodijeliti manja zaštita od one koja mu se pruža institutom potpune ništavosti u drugim područjima pravnog poretka, s obzirom na to da bi se dodjelom manje zaštite povrijedilo načelo ekvivalentnosti prava Unije.
- 19 Sud koji je uputio zahtjev ističe da su, kad je riječ o **nezastarivosti tužbe za utvrđenje ništavosti** nepoštenih odredbi, sudska praksa Suda i sudska praksa Tribunala Supremo (Vrhovni sud) usklađene.
- 20 Međutim, sud koji je uputio zahtjev ističe da se **u španjolskoj sudskoj praksi ne razdvajaju na takav način nezastarivost tužbe za utvrđenje ništavosti i**

zastarivost tužbe za pozivanje na posljedice takvog utvrđenja. Tako se, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, **načelom ekvivalentnosti** sprečava da se na drukčiji način postupa s tužbom za utvrđenje ništavosti nepoštene odredbe (za čije podnošenje ne nastupa zastara) i tužbom za povrat neosnovano plaćenih iznosa na temelju te odredbe (za čije podnošenje može nastupiti zastara). Prema tome, budući da utvrđenje apsolutne ništavosti ne podliježe prekluzivnim rokovima ili rokovima zastare, ti se rokovi ne bi trebali primjenjivati ni na učinke tog utvrđenja.

21 Sud koji je uputio zahtjev ističe nekoliko sličnih situacija iz nacionalnog prava u kojima nema takvog razdvajanja, a koje su relevantne za potrebe primjene načela ekvivalentnosti. Prema tome:

- člancima 1301. i 1303. Građanskog zakonika uspostavlja se jedinstven sustav prekluzije od četiri godine a da se pritom ne uvodi razlika između utvrđenja ništavosti i povrata;
- utvrđuje se nezastarivost tužbe za podjelu imovine i pritom se na predaju zaplijenjene imovine ne može primijeniti prekluzivni rok;
- tužba za razgraničenje posjeda i također postavljanje međe ne podliježu zastari;
- utvrđuje se nezastarivost zakonske rastave te zastari ne podliježe razvrgnuće bračnoimovinskog režima zajedničke bračne imovine kao učinak takve rastave (članak 95. Građanskog zakonika);
- zastari ne podliježu ni utvrđenje potpune ništavosti lihvarskih ugovora o kreditu ni ostvarivanje prava koja proizlaze iz tog utvrđenja;
- kad se u članku 6. stavku 3. Građanskog zakonika utvrđuje radikalna ništavost akata protivnih obvezujućim pravnim pravilima ili zabranama, ne predviđa se mogućnost razlikovanja ništavosti i njezinih učinaka.

22 Ni u području sudske prakse ne postoji nijedna odluka Tribunala Supremo (Vrhovni sud) kojom bi se nedvosmisleno uveo drukčiji sustav prekluzije za ništavost i njezine učinke, tako da, ako tužba ne podliježe zastari, ne podliježu ni njezini učinci. Drugim riječima, potvrđuje se neodvojivost ništavosti i njezinih posljedica. U tom smislu sud koji je uputio zahtjev navodi:

- **presudu Tribunala Supremo (Vrhovni sud) 491/2018 od 14. rujna** u kojoj nije moguće razdvajanje roka zastare za štetu i povrede zbog koje je šteta nastala, s obzirom na to da se postavlja pitanje podliježe li naknada štete nastale povredom obveze održavanja, koja se člankom 10. stavkom 1. Leya de Propiedad Horizontal (Zakon o etažnom vlasništvu (LPH)) nalaže zajednici suvlasnika, roku zastare od jedne godine jer je riječ o slučaju izvanugovorne odgovornosti, ili općem roku od 15 godina (trenutačno pet godina), jer je ipak riječ o privatnoj tužbi za čije podnošenje nije utvrđen poseban rok zastare a na koju se primjenjuju odredbe članka 1964. Građanskog zakonika. Teza koja se

zagovara u pobijanoj presudi temelji se na tome da se na zahtjev ispunjavanja obveze održavanja iz članka 10. stavka 1. LPH-a ne primjenjuje opći rok za podnošenje privatnih tužbi, ali da, s druge strane, zahtjev za naknadu štete nastale tom povredom podliježe roku zastare od jedne godine koji je svojstven izvanugovornoj odgovornosti. Međutim, nužno je uzeti u obzir da tužba za naknadu prouzročene štete polazi od neosporavanog utvrđenja da je prouzročena šteta nastala upravo zbog neispunjenja zakonske obveze koja se zajednici suvlasnika nalaže člankom 10. Zakona o etažnom vlasništvu na način da moraju provoditi radove nužne za održavanje i očuvanje zajedničkih dijelova tako da ni na koji način ne nanesu štetu drugoj zajedničkoj ili privatnoj imovini. **Ne može se razdvajati rok zastare za podnošenje zahtjeva za ispunjavanje zakonskih obveza i rok zastare za podnošenje tužbe za naknadu štete prouzročene tom povredom;**

- **presuda Tribunala Supremo (Vrhovni sud) 178/2013 od 25. ožujka** u kojoj se analizirala teza jedne od stranaka, prema kojoj, iako tužba za utvrđenje fiktivnog pravnog posla ne podliježe zastari, ona može nastupiti za podnošenje tužbe za povrat koja temelji na prvonavedenoj tužbi i kojom se želi u odnosu na imovinu koja je predmet ništavog ugovora ponovno uspostaviti posjedništvo koje je vrijedilo prije njegova sklapanja. Tribunal Supremo (Vrhovni sud) odbija tu tezu i pritom tvrdi da se, u slučaju u kojem je fiktivno samo vlasništvo koje proizlazi iz ugovora o fiktivnom pravnom poslu, **na povrat imovine primjenjuju ista pravila o nezastarivosti kao i na tužbu za utvrđenje fiktivnog pravnog posla**, jer ni iz čega ništa ne nastaje, odnosno *ex nihilo nihil*.
- 23 Sud koji je uputio zahtjev priznaje da postoje dvije presude Tribunala Supremo (Vrhovni sud) koje, kako se čini, podupiru moguće razdvajanje učinaka, iako se u presudi 747/2010 od 30. prosinca analizira jedinstven slučaj (slučaj žiga „Havana Club”), te je riječ o samo jednoj odluci, a u presudi od 27. veljače 1964. o pukom *obiter dicta* jer Tribunal Supremo (Vrhovni sud) pretpostavlja da je riječ o slučaju poboynosti, a ne radikalne ništavosti. Nadalje, Tribunal Supremo (Vrhovni sud) je u rješenju od 22. srpnja 2021. uputio prethodno pitanje na temelju kojeg je moguće zaključiti da on u tom predmetu zagovara razdvajanje, iako do njega još nije došlo.

Zaključci suda koji je uputio zahtjev

- 24 Kad bi se navedeno razdvajanje prihvatilo, došlo bi do apsurdne situacije da **ne bi bilo posljedica za apsolutnu ništavost** jer se, iako se utvrdilo njezino postojanje, iznosi ne bi mogli vratiti ako bi se smatralo da je za podnošenje tužbe za povrat nastupila zastara.
- 25 Osim toga, tim bi se razdvajanjem narušio **odvraćajući učinak** utvrđen sudskom praksom Suda (primjerice, u njegovoj presudi od 21. prosinca 2016., Gutiérrez Naranjo, C-154/15), s obzirom na to da bi prodavatelj robe ili pružatelj usluge bio ponukan uključiti te nepoštene odredbe u nadi da, čak i ako se proglaše ništavima,

one za njega neće podrazumijevati nikakvu štetu jer potrošač neće moći vratiti neosnovano plaćene iznose. Odvrćući učinak i cilj prestanka upotrebe nepoštenih odredbi zahtijevaju da se na ništavost i pripadajuće restitucijske učinke može pozvati u bilo kojem trenutku bez prekluzije.

- 26 **Teza razdvajanja dovela bi do situacija koje graniče s apsurdom.** Naime, u slučaju poboynosti zbog nepravilnosti u pogledu suglasnosti, ako prekluzivni rok od četiri godine primijenimo na samu tužbu za utvrđenje ništavosti (članak 1301. Građanskog zakonika), a prekluzivni rok od pet godina (članak 1964. Građanskog zakonika) na restitucijske učinke iz članka 1303. Građanskog zakonika, moglo bi doći do situacije da za podnošenje tužbe za utvrđenje ništavosti nastupi zastara, a tužbe za povrat ne, ali se ona zbog nedostatka osnove (utvrđenje ništavosti) ne može prihvatiti. Još je jedan argument u prilog nedosljednosti tog stajališta da u slučajevima u kojima obje stranke traže povrat iznosa (primjerice banka i potrošač) oba zahtjeva za povrat podliježu roku zastare, ali s moguće različitim ishodom.
- 27 U građanskim stvarima, kao što na to podsjeća Tribunal Supremo (Vrhovni sud) u presudi od 25. ožujka 2015., **ništavost „zahtijeva uklanjanje njezinih posljedica i brisanje njihovih tragova, kao da ih nikad nije bilo, te sprečavanje njihovih učinaka,** u skladu s klasičnim pravilom *quod nullum est, nullum producit effectum*”. Ako bi se priznala zastara restitucijskih učinaka, ništavost (potpuna, apsolutna, radikalna, koja ne podliježe zastari, koja se ne može regulirati, otkloniti ili ispraviti...) mogla bi proizvoditi učinke kao posljedica zastare, pri čemu bi se to pravilo povrijedilo. Do te je mjere ništavost povezana sa svojim učincima da je sam Tribunal Supremo (Vrhovni sud) tvrdio da nije čak ni potrebno zahtijevati njezine učinke jer se proizvode automatski, s obzirom na to da je povrat iznosa *ex lege* učinak ništavosti (presude Tribunala Supremo (Vrhovni sud) 537/2019 od 10. listopada, upravo o ništavosti zbog nepoštenosti, 716/2016 od 30. studenoga ili 102/2015 od 10. ožujka).
- 28 Ako se želi uskladiti zaštita potrošača s načelom pravne sigurnosti, treba za pozivanje na samu ništavost utvrditi prekluzivni rok ili rok zastare u razumnom trajanju, ali pravna je varka ništavost razlikovati od njezinih učinaka.